

The Effect of the Decision Making Skills Education Programme on the Preschool Children's Decision Making Skills

Serpil PEKDOĞAN¹, İlkay ULUTAŞ²

Hitit University, Gazi University

Abstract:

Childhood is the period when the individual searches his environment, is eager to communicate, and gains behaviors suitable for the structure of the society. The education provided in this period allows the child to form right habits, gain freedom and courage to apply what he learns, and acquire the behaviors he needs. Pre-school education is important for children to have developed problem-solving skills and a developed feeling of confidence, to be capable of easily adapting to different situations, expressing themselves, and making right decisions, and to be highly inquisitive and enterprising. During the pre-school period, the child acquires a lot of knowledge and skills such as reasoning, inference, and questioning in order to solve the problems they encounter. These skills enable the child to seek solutions against the difficulties he encounters, use his knowledge and skills, and therefore make his own decisions. The rapidly changing nature of societies makes it necessary for individuals to think quickly, problem solving and make right decisions, and to raise individuals who can take responsibility for their decisions. For this reason, in this study it is planned that the decision-making skills of the children aged between 5 and 6 who are continuing preschool education should be supported with the "Decision Making Skills Training Program". The study involving pre-test and post-test was constructed in a semi-experimental model. A total of 40 children were included in the study group, 20 of which were experimental and 20 were control groups. The children in the experimental group were supported by the "Decision Making Skills Training Program" with two sessions per week for ten weeks. The data were collected by the "Decision Making Skills Assessment Tool-Child Form" developed by the researcher, "Decision Making Skills Assessment Tool-Parent Form" and "Personal Information Form". As a result of the study, there was a significant difference ($p < .001$) between the scores of decision-making ability of the children in the experimental and control groups. The children in the experimental group were tested with the permanency test after four weeks, and it was seen that the difference between the post-test and permanency test point averages was not significant ($p > .05$) and the effect of the training program continued. Based on these findings, some suggestions are offered to researchers, educators and parents to develop the decision making skills of preschool children.

Keywords: Preschool education, decision making skills, child training programme.

Inönü University
Journal of the Faculty of Education
Vol 19, No 1, 2018
pp. 230-244
DOI: 10.17679/inuefd.325966

Received : 04.07.2017

Accepted : 24.01.2018

Suggested Citation

Pekdoğan, S. & Ulutaş, İ. (2018). The effect of the decision making skills education programme on the preschool children's decision making skills. *Inonu University Journal of the Faculty of Education*, 19(1), 230-244. DOI: 10.17679/inuefd.325966

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Early childhood is important for children to have problem-solving skills and feeling of confidence, to be capable of easily adapting to different situations, expressing themselves, and making right decisions, and to be highly inquisitive and enterprising. Children experience many problematic situations throughout their development and search solutions to the problems concerning themselves and their occupations (Kotvosky and Simon,1990). Each problematic situations develop their problem-solving skills and encourage them to be stronger individuals in their lives. During the pre-school period, the child acquires many knowledge and skills such as reasoning, inference, questioning, and decision making in order to solve the problems (Kuru Turaşlı, 2012).

Decision-making refers to the selection of the most appropriate option among the alternatives available or offered (Byrnes, 2002; Evans, Brown and Killian, 2002; Jacobs and Klaczynski, 2005; Saaty, 2008). Problem-solving and decision-making are concepts that are used together. Decision-making skill constitutes the previous step of problem-solving behavior. Decision-making behavior is about the functions of cognitive structures. It can be defined as an individual's selecting the most appropriate option among the available ones in order to meet his needs (Simons, 1997). Kuzgun (2006) stated that problem-solving and decision-making are complex processes. The individuals identify various alternatives during this process. They assess these alternatives, decide on an option, and implement this decision.

These skills were associated with various variables and examined on many different samples, in the recent studies related to problem solving skills and decision making skills. There is no experimental study which examines decision making skills for preschool children. In this study, it was aimed that to examine the effect of the educational program contains activities such as art, drama, game, music and early literacy combined with decision making skills of 5-6 aged children who are attending to a kindergarten.

Purpose

The rapidly changing nature of societies makes it necessary for individuals to think quickly and make right decisions, and to raise individuals who can take responsibility for their decisions. For this reason, in this study it is planned that the decision-making skills of the children aged between 5 and 6 who are continuing preschool education should be supported with the "Decision Making Skills Training Program".

Method

The study aimed to promote the decision making skills development of 5-6 year-old children and children will be trained via the "Decision Making Skills Training Program".and, therefore, the pre-test/post-test and retention test experimental design with a control group was used. Data collection was performed with "Decision Making Skills Assessment Tool-Children Form", "Decision Making Skills Assessment Tool-Parent Form" and "Decision Making Skills Training Program" developed by the researcher. Test of normality was used to choose the statistical process that will determine the effectiveness of the experimental process. As the statistical process showed that the skewness-kurtosis values of the data for the experimental and control groups were between the -1, +1 range, using parametric techniques was considered appropriate. Analysis of Covariance t test was used in the pre-test - post-test comparisons. The t test was used for the related samples in post-test/retention test comparisons.

Findings

The study showed that the difference between the decision making skills scores of experimental group and control group was significant ($p < ,001$). As a result of the test on the permanency of the education program, it was concluded that the effect of the education program continued ($p > ,05$). Based on these findings, some suggestions are offered to researchers and educators to develop the decision making skills of preschool children.

Discussion & Conclusion

As a result of this study, we can see that, the significance between the total score (also sub test scores) as pre-test scores and corrected scores according to them as a post-test scores ($p < ,001$). This result shows that the educational program offered to the children, had effect on children's decision making skills. According to many other studies (Huber, 2003; Mata et al., 2012), supporting the educational programs

which will evoke children's thinking and decisions making skills according to their needs and interests, with drama, art, game, language activities and the others, helps children to gain many skills and goals. In this study, it was tried to promote that children's decision making skills by enriching the educational program with many different kind of activities. The continuity of experimental implementations was found as another result of this study. DMSAT-CF and DMSAT-PF were offered to experimental group, 4 weeks after post-test as a follow-up test. As a result, the difference between post-test and follow-up test scores isn't significant. It means educational program has continuity ($p > .05$). Decision making skills we developed to overcome these problems are in entire of our live. Children's facing some problems and trying to handle and deciding on a solution may caused the continuity of educational program. In this study, it was examined that the effect of Decision Making Skills Educational Program on childrens aged 5-6 attending to a kindergarten. As a general result of this study, it has effect and continued.

Karar Verme Becerileri Eğitim Programının Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Karar Verme Becerileri Üzerindeki Etkisi*

Serpil PEKDOĞAN¹, İlkay ULUTAŞ²

Hitit Üniversitesi, Gazi Üniversitesi

Öz

Çocukluk dönemi bireyin çevresini araştırdığı, iletişim kurmaya istekli olduğu ve toplumun yapısına uygun davranışları kazandığı yıllardır. Okul öncesi eğitim, çocukların problem çözme becerisini geliştirici, farklı durumlara kolay uyum sağlayabilen, araştırmacı yönü ve güven duygusu gelişmiş, kendini ifade edebilen, doğru kararlar alabilen girişimci bireyler olarak yetiştirilebilmeleri açısından önemlidir. Okul öncesi dönemde çocuk karşılaştığı problemleri çözmek için akıl yürütme, çıkarım yapma, sorgulama gibi birçok bilgi ve beceri kazanmaktadır. Bu beceriler çocuğun karşılaştığı güçlükler üzerinde çözüm yollarını aramasını, bilgi ve becerilerini kullanmasını dolayısıyla kendi başına karar vermesini sağlamaktadır. Toplumların hızlı değişen yapısı bireylerin hızlı düşünen, problem çözebilen ve doğru kararlar verebilen, kararlarının sorumluluğunu alabilen bireyler yetiştirmeyi gerekli kılmaktadır. Bu nedenle çalışmada, okul öncesi eğitime devam eden beş-altı yaşındaki çocukların karar verme becerilerinin "Karar Verme Becerileri Eğitimi Programı" ile desteklenmesi amacı ile planlanmıştır. Çalışma Öntest-sontest-izleme testi içeren çalışma yarı deneysel modelde yapılandırılmıştır. Araştırmanın Çalışma grubuna 20 deney, 20 kontrol grubu olmak üzere toplam 40 çocuk alınmıştır. Deney grubundaki çocuklar on hafta süresince haftada iki oturum olmak üzere "Karar Verme Becerileri Eğitim Programı ile desteklenmiştir. Veriler araştırmacı tarafından geliştirilen "Karar Verme Becerileri Değerlendirme Aracı-Çocuk Formu", "Karar Verme Becerileri Değerlendirme Aracı-Ebeveyn Formu" ve "Kişisel Bilgi Formu" ile veriler toplanmıştır. Çalışmanın sonucunda deney ve kontrol grubundaki çocukların karar verme becerileri puanları arasında anlamlı fark olduğu ($p < ,001$) belirlenmiştir. Deney grubundaki çocuklara dört hafta sonra kalıcılık testi uygulanmış, son test ile kalıcılık testi puan ortalamaları arasında farkın anlamlı olmadığı ($p > ,05$) ve eğitim programının etkisinin devam ettiği görülmüştür. Bu bulgulara dayalı olarak, okul öncesi dönem çocuklarının karar verme becerilerini geliştirmek amacıyla araştırmacılara, eğitimcilere ve ebeveynlere yönelik öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Okul öncesi eğitim, karar verme becerileri, çocuk, eğitim programı.

Önerilen Atıf

Pekdoğan, S. & Ulutaş, İ. (2018). Karar verme becerileri eğitim programının okul öncesi dönem çocuklarının karar verme becerileri üzerindeki etkisi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(1), 230-244. DOI: 10.17679/inuefd.325966

Inönü Üniversitesi
Eğitim Fakültesi Dergisi
Cilt 19, Sayı 1, 2018
ss. 230-244
DOI: 10.17679/inuefd.325966

Gönderim Tarihi : 04.07.2017
Kabul Tarihi : 24.01.2018

*Bu çalışma Doç. Dr. İlkay Ulutaş danışmanlığında tamamlanan "Karar verme Becerileri Eğitim Programının 5-6 Yaş Çocuklarının Karar Verme Becerileri Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi" adlı doktora tezinin bir kısmından üretilmiştir.

GİRİŞ

Okul öncesi dönem, çocukların merak, sorgulama ve keşfetme çabalarının en üst düzeyde olduğu, karşılaştığı problemlere çözümler ürettiği bir süreçtir (Aydoğan, 2012). Bu süreçte çocuk birçok problem durumu içerisinde yer almakta ve probleme çözüm yolu aramaktadır (Kotvosky ve Simon, 1990). Karşılaştığı problemleri çözmek için akıl yürütme, çıkarım yapma, sorgulama ve karar verme gibi birçok beceriyi kullanmaktadır (Kuru Turaşlı, 2012).

Karar verme sunulan ya da var olan alternatifler içerisinde en uygun olanının seçilmesidir (Byrnes,2002; Evans, Brown ve Killian, 2002; Jacobs ve Klaczynski, 2005; Saaty, 2008). Kuzgun (2006)' a göre problem çözme ve karar verme karmaşık bir süreç olarak nitelendirilip, bu süreçte birey çeşitli alternatifler belirlemekte, bunları değerlendirmekte, sonuçta bir seçenek üzerinde karara varıp bu kararını uygulamaya koymaktadır (Simons, 1997). Karar verme becerisi, çocukların önceliklerini kurgulamalarını, stratejiler geliştirmelerini ve düşünce ile eylem arasında gerekli olan ilişkileri kurmalarını sağlar (Ellis, 2007). Çocukların karar verme becerilerini etkin olarak kullanması belirsizlik durumlarının çözülmesinde önemli bir aracı olarak görülmekte ve sosyal iletişim becerilerini geliştirmektedir (Lundberg ve Romich, 2006; Barkley, Cross ve Major, 2005).

Toplumun sosyal ve politik yapısı, dinsel inançlar, okul hayatı, yaşam tarzı ve duygular karar verme sürecini etkileyen faktörler içerisinde yer almaktadır (Pringle, 1993). Birey karar verme ihtiyacı hissettiğinde karar verme süreci başlamaktadır. Daha sonra birey amaçlar belirler, amaçlara yönelik seçenekler hakkında bilgi toplar, kararını değerlendirir ve bir tercihte bulunur (Johnson-Laird ve Shafir, 1994).

Çocuklar verdikleri kararlara sahip olmayı ve sonucunu görmeyi isterler. Karar verme süreci çocuklarda; amaçları belirleme, seçenekler oluşturma, seçenekleri değerlendirme, uygun seçeneklerin seçimi, karar verme ve kararı uygulama gibi aşamaları takip eder (Brynes, 2002). Çocuklar akıl yürütüp karar verirken öncelikli olarak kendi düşüncelerinin bilincine varma güçlüğünü gösterirler, daha sonra tanımlamalar oluşturur, mantık yürütür ve bir olguya ulaşmak için zorluklar yaşarlar. Dil ve düşünce süreçlerini kullanır ve olgular hakkında karar verirler (Piaget, 1959). Bu süreçler çocuğun arkadaşlarıyla iyi geçinme, grup içerisinde bağımsız olma, grupla bir arada çalışma becerilerini de geliştirmektedir (Bogumill, 2007).

Yaşamın artan karmaşıklığı, karşılaşılan problemler ve ilgilerin çeşitliliği, karar verme becerilerinin geliştirilmesi ihtiyacını ortaya çıkarmıştır (Jacobs and Klaczynski, 2005). Yaşadığımız ileri teknoloji çağında, demokratik bir toplumda üretken yaşama, görevlerini önem sırasına koyabilme, duygusal, kişisel ve sosyal gerçeklerini en iyi şekilde başarma yetisine sahip olmak gerekmektedir. Bu yetinin kazanılması ise doğru karar verme yeterliliğinin kazanılması ile olanaklıdır (Çakmakçı, 2009).

Alan yazın incelendiğinde yetişkinlik ve ergenlik döneminde karar verme becerilerine ilişkin birçok araştırma yapılmasına rağmen (Bacanlı, 2012; Develioğlu, 2006; Halpern-Felsher ve Cauffman, 2011; Rudd, Djafarova ve Waring, 2012) çocukluk döneminde ilişkin çalışmaların (Demirtaş ve Sucuoğlu, 2009; Levin ve Hart, 2003; Levin vd., 2007) sınırlı olduğu görülmektedir. Risk alabilen, kendine güvenen nitelikli bireyler yetiştirmek için eğitime erken yaşlarda başlamanın gerekli olduğu bilinmektedir (Yılmaz, 2003). Kendi kendilerine bazı kararları alma fırsatlarına sahip olan çocuklar, kendileri için bir şeylere karar verme deneyimini elde eden, kendini tanımlamayı geliştiren çocuklardır (Bağlıkol, 2010). Bu durumda karar verme becerilerinin erken yaşlarda desteklenmesi ve hayatla ilişkilendirilerek yaşantıya dönük olarak kazandırılması önemli olmaktadır.

Çocuklar için karar verme becerilerini geliştiren bir eğitim programının olması çocukların düşünme süreçlerinin gelişimine ve alan yazınına önemli katkılar sağlayacaktır. Bu nedenle çalışmada okul öncesi dönemdeki çocukların karar verme becerilerini destekleyen bir eğitim programı oluşturulmuş ve bu programın, çocukların karar verme becerileri üzerindeki etkileri araştırılmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki problemlere yanıt aranmıştır;

- 1- Karar verme becerileri eğitim programı, okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş çocuklarının karar verme becerileri üzerinde etkili midir?
- 2- Karar verme becerileri eğitim programı çocukların karar verme becerileri üzerinde kalıcı mıdır?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırma öntest-sontest kontrol gruplu yarı deneysel desen kullanılarak gerçekleştirilmiştir. "Split-plot desen" veya "karışık desen" olarak da tanımlanabilen ön test-son test kontrol gruplu desen, birisi tekrarlı ölçümleri (ön test-son test), diğeri de farklı kategorilerde bulunan denekleri (deney-kontrol gruplarını) gösteren iki faktörlü bir deneysel desen olarak belirtilmektedir. Bu desende bir denek, deney veya kontrol

gruplarının sadece birisinde yer almaktadır (Karasar, 2009). Desende bağımlı değişkeni beş-altı yaş çocuklarının karar verme beceri düzeyleri, bağımsız değişkeni ise çocukların karar verme becerileri üzerine etkisi incelenen "Karar Verme Becerileri Eğitim Programı" oluşturmaktadır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu anasınıfına devam etmekte olan deney grubu için 20, kontrol grubu için 20 olmak üzere toplam 40 çocuk oluşturmuştur. Deney ve kontrol grupları arasındaki etkileşimi azaltmak amacıyla deney grubu sabah, kontrol grubu öğle eğitim alan çocuklar arasından gönüllülük esasına göre seçilmiştir. Araştırma yapılmadan önce Milli Eğitim Müdürlüğünden gerekli izinler alınmış, ayrıca çalışmayla ilgili etik kurul izin belgeleri de alınmıştır. İzinler alındıktan sonra çalışmanın yapılacağı bağımsız anaokullarındaki yöneticiler ve okul öncesi öğretmenleri, aileler ve çocuklara bilgiler verilmiştir. Çalışma gönüllülük esasına göre yürütülmüştür.

Deney grubunda %60 erkek (n=12), %40 (n=8) kız çocuğu, kontrol grubunda ise %45 erkek (n=9), %55 (n=11) kız çocuğu bulunmaktadır. Deney ve kontrol grubunda yer alan çocukların %60'ı 5 yaş (n=12), %40'ı 6 (n=8) yaşındadır, çocukların %55'i (n=11) daha önceden okul öncesi eğitim almış, %45'i (n=9) ise almamıştır. Deney grubundaki annelerin %55'i (n=11), babaların %65'i (n=13), kontrol grubundaki annelerin %70'i (n=14), babaların ise %15'i (n=17) üniversite mezunudur. Deney grubundaki çocukların %40'ı (n=8), kontrol grubundaki çocukların ise %65'i (n=13) iki kardeşdir ve deney grubundaki çocukların ailelerinin %70'i (n=14), kontrol grubundakilerin ise %75'inin (n=15) aylık gelir düzeyleri 2000 tl'nin üstündedir.

Veri Toplama Araçları

Veri toplamak amacıyla, araştırmacılar tarafından geliştirilen "Çocuklar için Kişisel Bilgi Formu", "Karar Verme Becerileri Değerlendirme Aracı-Çocuk formu" ve "Karar Verme Becerileri Değerlendirme Aracı-Ebeveyn Formu"ndan yararlanılmıştır (Pekdoğan, 2015).

Çocuklar için Kişisel Bilgi Formu: Çocukların yaşı, cinsiyeti, kardeş sayısı, doğum sırası, daha önce okul öncesi eğitim alma durumu, anne-babaların öğrenim durumu, gelir düzeyi ve anne-babaların mesleğine ilişkin bilgileri toplamak amacıyla hazırlanmıştır. Formlar öğretmenler aracılığıyla çocukların kişisel dosyalarındaki bilgilerle doldurulmuştur.

Karar Verme Becerileri Değerlendirme Aracı-Çocuk Formu: "Karar Verme Becerileri Değerlendirme Aracı-Çocuk Formu" 5-6 yaş çocukların karar vermede zorlanma, bağımsız karar verme, kararlı olma durumu, karar vermede duygular gibi karar verme becerilerini değerlendirmek için Pekdoğan (2015) tarafından hazırlanmıştır. Okul öncesi dönem çocuklarının karar verme becerilerini değerlendirmek için geliştirilen "Karar Verme Becerileri Değerlendirme Aracı-Çocuk Formunun" oluşturulması için öncelikle literatür taraması yapılmış ve daha önceki çalışmalarda kullanılan ölçme araçları incelenmiştir. Çolakradioğlu ve Güçray (2007) tarafından Türkçeye uyarlanan "Ergenlerde Karar Verme Ölçeği" (EKVÖ), Mann vd. (1998) tarafından geliştirilen "Melbourne Karar Verme Ölçeği", Kuzgun (1992) tarafından geliştirilen "Karar Verme Stratejileri Ölçeği", Karakaş (1999) tarafından geliştirilen "Karar Verme Becerileri Değerlendirme Ölçeği" incelemiştir. Literatür taramasından sonra karar verme becerilerini tespit etmeye yönelik ölçek maddeleri oluşturmak için hedef kitleyi temsil edecek şekilde 5-6 yaş çocuğa sahip anne babalardan (n=15), çocuklardan (n=30) ve öğretmenlerinden (n=15) oluşan örneklem grubundan çocukların hangi durumlarda ne tür karar verdiklerine ilişkin bilgiler alınmıştır. Toplanan cevaplara içerik analizi uygulanarak, "Karar Verme Becerileri Değerlendirme Aracı-Çocuk Formu" için karar verme becerileri ile doğrudan ilgili veya ilgili olduğu kabul edilen karar durumlarından oluşan evet/hayır seçeneği madde havuzu oluşturulmuştur. Maddeler hazırlanırken, sade ve anlaşılır olmasına; bir maddenin birden fazla yargı/düşünce/duygu içermemesine, eşit oranda olumlu ve olumsuz olarak ifade edilmesine dikkat edilmiştir. Formdan elde edilen puan azaldıkça, çocukların karar verme becerileri artış göstermektedir. Değerlendirme aracı uygulanırken çocuklarla iletişim kurmak ve durumları iyi tanımlamak çok önemlidir. Uygulamanın her çocukla bireysel yapılması, araştırmacının çocukla yan yana oturması, çocuğa karar durumunu yorum yapmadan anlatması ve sorularını sorması, çocuktan evet/hayır şeklinde cevaplamasını istemesi ve cevapları kaydetmesi gerekmektedir.

Ölçme aracı "Kararlı Olma", "Kararda Zorlanma", "Bağımsız Karar Verme" ve "Karar Vermede Duygular" olmak üzere dört alt boyuttan ve toplam 29 maddeden oluşmaktadır. Ölçme aracının alt boyutlarına ilişkin güvenilirlik katsayıları şu şekildedir; Kararlı Olma alt ölçeği $\alpha = ,83$; Kararda Zorlanma alt ölçeği $\alpha = ,81$;

Bağımsız Karar Verme alt ölçeği $\alpha=,78$, Karar Vermede Duygular alt ölçeği $\alpha=,79$ ve ölçme aracının tamamına ait güvenilirlik katsayısı ise $\alpha=,89$ olarak bulunmuştur (Pekdoğan, 2015).

Karar Verme Becerileri Değerlendirme Aracı-Ebeveyn Formu: "Karar Verme Becerileri Değerlendirme Aracı-Ebeveyn Formu", ebeveynlerin gözlemlerine göre çocukların karar verme becerilerini değerlendirmek amacıyla Pekdoğan (2015) tarafından geliştirilmiştir. Okul öncesi dönem çocuklarının karar verme becerilerini ebeveyn gözlemleriyle değerlendirmek için geliştirilen "Karar Verme Becerileri Değerlendirme Aracı-Ebeveyn Formunun" oluşturulması için öncelikle literatür taraması yapılmış ve daha önceki çalışmalarda kullanılan ölçme araçları incelenmiştir. Mann vd. (1998) tarafından geliştirilen "Melbourne Karar Verme Ölçeği", Kuzgun (1992) tarafından geliştirilen "Karar Verme Stratejileri Ölçeği" incelenmiştir. İncelenen ölçeklerden formun nasıl hazırlanması gerektiği konusunda rehber olması amacıyla yararlanılmıştır. Daha sonra ebeveynlerin gözlemleriyle çocukların karar verme becerilerini tespit etmeye yönelik ölçek maddelerini oluşturmak için hedef kitleyi temsil edecek şekilde 5-6 yaş çocuğa sahip anne babalardan (n=30), örneklem grubunda yer alan çocukların karar verirken neler yaşadıklarına, hangi tür davranışları sergilediklerine ilişkin bilgiler alınmıştır. Toplanan cevaplara içerik analizi uygulanarak, "Karar Verme Becerileri Değerlendirme Aracı-Ebeveyn Formu" için karar verme becerileri ile doğrudan ilgili veya ilgili olduğu kabul edilen ve ebeveynlerin gözlemiyle çocukların karar verme becerilerini değerlendiren bir ölçme aracı hazırlanmıştır. Ölçek maddeleri hazırlanırken; maddelerin eşit oranda olumlu ve olumsuz olarak ifade içermesine, sade ve anlaşılır olmasına, bir maddenin birden fazla yargı/düşünce/duygu içermemesine dikkat edilmiştir ve 5'li likert tipinde oluşturulmuştur.. Tek boyutlu yapıya sahip olan ve 9 maddeden oluşan ölçme aracının, Cronbach Alfa iç tutarlılığı ,76 olarak bulunmuştur (Pekdoğan, 2015).

Karar Verme Becerileri Eğitim Programı

Eğitim programı hazırlanmadan önce, MEB 2013 Okul Öncesi Eğitim Program'ında yer alan kazanım göstergeler dikkate alınarak yeni kazanım göstergeler oluşturulmuştur. Kazanım ve göstergeler, problemi belirleme, çözüm üretme, kararını ifade etme, karar verirken kendini güdüleme, karar verirken kendine güvenme, kararını farklı şekillerde ifade etme gibi becerilere yönelik sosyal duygusal, bilişsel ve dil alanına yöneliktir. Hazırlanan kazanım ve göstergelerin uygunluğunun değerlendirilmesi için uzman görüşüne başvurulmuştur. Alınan geri bildirimler doğrultusunda kazanım ve göstergeler son halini almıştır.

Programın amaçları ve içeriği belirlenirken, okul öncesi dönemde çocukların karar verirken sık karşılaştığı durumlar, karar verme becerisinin aşamaları, karar verme stilleri ve özellikleri ve okul öncesi dönem çocuklarının karar verme becerileriyle ilgili literatür araştırılmış, karar verme becerilerine dayalı hazırlanan eğitim programları incelenmiştir. Programda etkinlikler bütünleştirilmiş olarak hazırlanmıştır. Etkinlikler hazırlanırken çocukların yaşları ve gelişimsel özellikleri dikkate alınmıştır. Serbest zaman, oyun, fen, sanat, Türkçe, okuma yazmaya hazırlık çalışmaları ve sanat etkinlikleri bütünleştirilerek program hazırlanmıştır. Eğitim durumları basitten karmaşığa, somuttan soyuta, yakından uzağa ilkesi dikkate alınarak hazırlanmıştır. Karar verme becerilerinin kazandırılması için programda eğitim durumlarına yönelik somut görsel materyaller hazırlanmıştır. Eğitim durumları çocukların aktif katılımını sağlayacak, yaparak-yaşayarak öğrenmeye olanak sağlayacak nitelikte oluşturulmuştur. 24 oturumdan oluşan eğitim programı hazırlandıktan sonra okul öncesi eğitim alanından 3, program geliştirme alanından 2 olmak üzere 5 uzmandan görüş alınmış ve program son haline kavuşmuştur. Eğitim programı çocukların hazır bulunuşluk düzeylerine göre haftada iki veya üç oturum olacak şekilde, 10 hafta boyunca uygulanmıştır.

"Karar Verme Becerileri Eğitim Programı" içeriğindeki etkinlikler hazırlık aşaması, uygulama aşaması ve değerlendirme aşamasından oluşmaktadır.

- **Hazırlık Aşaması:** Etkinlikler için gerekli materyallerin hazırlandığı ve eğitim ortamının düzenlendiği aşamadır. Uygulanacak eğitim durumuna göre araştırmacı; ilgi köşelerine, sanat çalışması alanlarına, oyun alanlarına, bilgisayar ya da projeksiyon ile ilgili gösterimlere ya da okul bahçesinde gerçekleştirilecek çalışmalara uygun olarak ortamı düzenler, somut ve görsel materyalleri yerleştirir.
- **Uygulama Aşaması:** Hazırlık aşamasına uygun olarak eğitimci programdaki oturum sırasına göre eğitim durumunu uygular. Araştırmacı çocuklara durumlar sunar ve karar durumunu hissetmelerini, bir amaç oluşturmalarını sağlar. Çocuklara soru sorma, uygulama yapma, gözlem yapma imkânları sunulur. Karar verme durumları çeşitli aşamalar şeklinde çocuklara etkinlikler içerisinde sunulur.

Değerlendirme Aşaması: Uygulama aşaması sırasında karar verme durumlarıyla ilgili eğitimci çocuklarla karşılıklı diyalog şeklindedir ve karar verme becerilerine yönelik sorular ve gözlemler yaparak değerlendirme yapar. Eğitim programından örnek bir oturum aşağıda sunulmuştur.

<p>Etkinliğin Adı: Kumbara</p> <p style="text-align: center;">Kazanım ve Göstergeleri</p> <p>Bilişsel Alan Kazanım 4: Karar verirken farklı alternatifler oluşturur Göstergeleri 2. Kararını söyler 3. Kararının nedenlerini açıklar</p> <p>Sosyal Duygusal Alan Kazanım 6: Karar vermede etkili olacak yolları açıklar 1. Karar verirken uygun olan yolları açıklar 2. Karar verirken uygun olan yolları kullanır</p> <p>Dil Alanı Kazanım 2: Karar verme durumuyla ilgili öğrendiklerinin anlamını kavrar 1. Verilen durumla ilgili sözel yönergeleri yerine getirir 2. Verilen durumla ilgili öğrendiklerini açıklar</p>
<p>Etkinlikler: Türkçe, oyun, drama Materyaller: Gazete, çöp poşeti, temsili paralar Kavramlar: Para</p>
EĞİTİM DURUMU
<p>Hazırlık Aşaması Eğitimci sınıf içerisine gazete sayfaları yerleştirir. Bazı yerlere de çöp poşetleri koyar</p> <p>Uygulama Aşaması Eğitimci sınıf içerisine gazete sayfaları yerleştirir. Bazı yerlere de çöp poşetleri koyar. Çocuklar sınıfa geldiğinde, "çocuklar sınıfımıza neler olmuş, yerlerde neler var? Gazete ve poşetler nereden gelmiş olabilir? Gazete ve poşetlerle neler yapabiliriz. Evet bu malzemelerle oyun oynayabiliriz. Şimdi herkes gazeteleri yırtсын ve havaya atсын. Gazetenin sesleri dinlenir. Daha sonra yırtılan gazetelerin üzerine çöp poşeti örtülür ve üzerine basılarak yürünür. Eğitimci "Çocuklar poşetlerin üzerinde nasıl yürüyeceğinize sizler karar verin" der. Eğitimci ve çocuklar birlikte poşetlerin üzerine otururlar. Eğitimci "Çocuklar burası neresi olabilir? Burada kimler yaşayabilir? Burada neler yapılabilir? Sorularıyla çocuklarla sohbet edilir. Eğitimci çocuklar burası paralar ülkesiymiş. Burada neler yaptığını merak ediyor musunuz?" der ve Eğitimci önceden hazırlamış olduğu para resimlerini çocuklara dağıtır. Çocukların yanıtlarından sonra paralar ülkesinin hikayesi anlatılır. Eğitimci çocukların bazılarını metal para verir, bazılarını kağıt para verir ve herkes rol üstlenmiş olur. Eğitimci kağıt ve metal para kullanarak öyküyü anlatır. Çok eski zamanlarda bir paralar ülkesi varmış. Bu ülkede metal ve kağıt paralar hep beraber yaşarmış. Metal ve kağıt paralar sürekli yer değiştirirlermiş. Bir kaç metal bazen bir araya gelip kağıt para olabiliyormuş. (Çocuklardan bazıları metal bazıları kağıt para olur, öykü okununca yer değiştirirler).Bazen de kağıt paralar, bir çok metal paraya dönüşebiliyormuş. Bir gün metal ve kağıt paralar oyun oynarken bir liranın kaybolduğunu fark etmişler (metal paralardan birisi saklanır). Her yere bakmışlar ama bir lira yokmuş. Acaba bir lira neredeymiş, onu nasıl bulacaklarmış bir türlü karar verememişler. Bu duruma çok üzölmüşler. Ertesi gün olduğunda yanlarına bir kağıt para gelmiş, merhaba demiş ben 5 lira bu ülkeye yeni geldim. (kağıt patalardan birisi gelir). Ben bir bayram harçlığım, burası da bir kumbara sahibim beni buraya koydu demiş. Metal ve kağıt paralar bu duruma çok şaşırılmışlar. Meğerse onların paralar ülkesi bir kumbaraymış. Düşünüp durmuşlar demek ki bu kumbaranın bir sahibi varmış. Bu paraları da sahibi kumbaraya atıyormuş. O zaman bir lirayı da sahibimiz aldı diye düşünmüşler. Kumbaranın sahibi Canmış. O gün canın doğum günü varmış. Can doğum gününü kutlamış. Herkese Cana hediyeler almış, dedesi ise Can bir sürü metal ve kağıt paralar vermiş. Can parasını biriktirmeyi çok severmiş. Parasını kumbarasına atmış. Diğer paralar bu duruma çok sevinmiş, çünkü paralar ülkesi çok kalabalıkmış. Canın çok parası olmuş, ilerde parasıyla çok güzel bir oyuncak alacaktı.</p> <p>Eğitimci çocuklarla para biriktirip biriktirmediklerini sorar. Eğitimci çocuklara hazırlamış olduğu paraları verir ve incelemelerini ister. Her çocuğa çok miktarda para verilir. Masanın üzerine nesnelere (meyve resmi, oyuncak, bisiklet resmi.) koyar ve müziği açar. Eğitimci "Çocuklar çok kısa zamanınız var eve gitmek zorundasınız ama bir şeylerde satın almak istiyorsunuz, çokta paranız var. Ama hemen karar vermeniz</p>

lazım. Müziği açıyorum alışveriş başlasın, müzik kapanınca alışveriş sona erecek" der. Eğitimci satıcı olur. Nesnelerin 3 tanesi aynı fiyat bir tanesi farklı fiyattan oluşmaktadır. Eğitimci çocuklara nesnelerin fiyatını söyler ve bunlar içerisinde birisini seçip, karar vermesinin ister.

Değerlendirme Aşaması

Çocuklar bugün neler yaptık? Kağıt ve metal paralara neler olmuştu? Nasıl yer değiştirdiler? Paralar neden kaybolmuş? Onları nasıl bulmuşlar? Nesnelere almaya nasıl karar verdiniz? Bu kararı vermek zor oldu mu? Aldığınız nesne dışında başka nesne almak ister miydiniz?

Veri Toplama Yöntemi

"Karar Verme Becerileri Eğitim Programı" uygulanmadan önce; deney ve kontrol grupları belirlenmiştir. Çocukların daha önceden karar verme becerileri eğitimi almamış olması ve 5-6 yaş aralığında gelişim göstermesi göz önünde bulundurulmuştur. Ölçme araçları ve eğitim programı uygulanmadan önce, Amasya il Milli Eğitim Müdürlüğünden gerekli izinler alınmış ve çalışma gönüllülük ilkesine göre yürütülmüştür. Çocuklara ait formlar, çocuklara araştırmacı tarafından uygulanmış, ebeveynlere ait formlar ise çocuklar aracılığıyla ebeveynlere ulaştırılmıştır. Çocuklarla ilgili kişisel bilgiler çocukların dosyalarından alınmıştır. Ölçme araçları uygulanmadan önce çocuklarla tanışılmış, araştırmanın amacı ile ilgili bilgiler verilmiştir. Çocuklar sınıf ortamından ayrı bir ortamda değerlendirilmiştir. Eğitim programı araştırmacı tarafından sınıf ortamında uygulanmış, eğitim öncesi ortam kazanımlara uygun olarak düzenlenmiştir. Her bir öğrenme sürecinde "Bunu yaparken nasıl karar verdin? Karar vermen zor oldu mu? Karar verirken neler düşündün? Arkadaşların ne tür bir karar vermişlerdi? Bu karar dışında başka bir karar vermek ister miydin? Karar verirken pişman oldun mu? Bu kararı kendi kendine mi verdin, peki başka kime sormak isterdin?" ve sonunda yapılan etkinliklerle ilgili çocuklara "Bugün neler yaptın? Bu kararı nasıl verdin? Karar verirken neler hissettin?" şeklinde açık uçlu sorular sorularak değerlendirme yapılmıştır. Kontrol grubundaki çocuklar ise normal eğitimlerine devam etmişlerdir. "Karar Verme Becerileri Eğitim Programı" uygulamalarının ardından deney ve kontrol grubundaki çocuklara ve ebeveynlerine son test uygulamaları yapılmıştır. Son test uygulamalarından 4 hafta sonra ise deney grubundaki çocuklara ve ebeveynlerine, eğitim programının kalıcılığını test etmek amacıyla ölçme araçları tekrar uygulanmıştır.

Verilerin Analizi

Veriler analiz edilmeden önce, yapılacak istatistiksel işlemi belirlemek için normallik testi yapılmıştır. "Karar Verme Becerileri Değerlendirme Aracı-Çocuk Formu" için kontrol grubuna ait ön test-son test ve deney grubuna ait ön test-son test-kalıcılık puanları için hesaplanan çarpıklık basıklık değerleri incelendiğinde, kontrol grubu için çarpıklık değerlerinin $-0,961$, $0,563$ aralığında, basıklık değerlerinin ise, 484 , -1490 aralığında, deney grubu için çarpıklık değerlerinin, 026 , -286 aralığında, basıklık değerlerinin 1522 , -450 aralığında, kalıcılık testi için çarpıklık değerinin, 427 , basıklık değerinin, 203 olduğu görülmüştür. "Karar Verme Becerileri Değerlendirme Aracı-Ebeveyn Formu" için kontrol grubuna ait ön test-son test ve deney grubuna ait ön test-son test-kalıcılık puanları için hesaplanan çarpıklık-basıklık değerleri incelendiğinde, kontrol grubu için çarpıklık değerlerinin $-0,725$, $-0,674$ aralığında, basıklık değerlerinin ise, 736 , -599 aralığında, deney grubu için çarpıklık değerlerinin, 954 , $0,737$ aralığında, basıklık değerlerinin, 375 , -649 aralığında, kalıcılık testi için çarpıklık değerinin $-0,495$, basıklık değerinin, 318 olduğu görülmüştür. Elde edilen bu değerlerin sınır değer olan -2 , $+2$ aralığında olması, dağılımın normal olduğunu göstermektedir. Gruplardan elde edilen verilerin çarpıklık-basıklık değerleri incelenmiş ve değerlerin -2 , $+2$ aralığında olması nedeniyle dağılımın normal olduğu kabul edilmiştir (Büyüköztürk, 2009).

Deney ve kontrol gruplarının "Karar Verme Becerileri Değerlendirme Aracı-Çocuk Formu ve Ebeveyn Formu"ndan aldıkları ön test puanlarının karşılaştırılması bağımsız örneklem için t testi ile ön test -son test ve kalıcılık testi karşılaştırmaları ise ilişkili örneklem için t testi ile yapılmıştır.

BULGULAR

Araştırmadan elde edilen bulgular deney ve kontrol grubundaki çocuklara ilişkin ön test bulguları, deney grubundaki çocuklara ilişkin ön test-son test bulguları, kontrol grubundaki çocuklara ilişkin ön test-son test bulguları, deney ve kontrol grubundaki çocuklara ilişkin son test bulguları ve deney grubundaki çocuklara ilişkin son test-kalıcılık testi bulguları şeklinde tablolarda sunulmuştur.

Tablo 1

Deney ve Kontrol Gruplarında Yer Alan Çocukların *Karar Verme Becerileri Değerlendirme Aracı Çocuk Formundan ve Ebeveyn Formundan* Elde Ettikleri Ön Test Puan Ortalamalarına İlişkin t Testi Sonuçları

Faktörler	Grup	N	X	SS	sd	t	p
Kararlı Olma	Deney	20	10,60	1,187	38	1,838	0,74
	Kontrol	20	9,80	1,542			
Kararda Zorlanma	Deney	20	3,85	,988	38	,908	,370
	Kontrol	20	3,55	1,099			
Bağımsız Karar Verme	Deney	20	1,70	1,080	38	-1,409	,167
	Kontrol	20	2,15	,933			
Karar Vermede Duygular	Deney	20	3,75	1,069	38	,471	,640
	Kontrol	20	3,60	,940			
Ölçek	Deney	20	19,60	1,818	38	1,557	,128
Toplamı	Kontrol	20	18,70	1,838			
Ebeveyn Formu	Deney	20	27,90	4,449	38	-,962	,342
Toplamı	Kontrol	20	28,95	3-734			

p>,05

Tablo 1 incelendiğinde, deney ve kontrol grubunda yer alan çocukların *Karar Verme Becerileri Değerlendirme Aracı Çocuk Formu ve Ebeveyn formu* toplamından aldıkları puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmadığı görülmektedir (p>,05). Her iki grubun puanlarının birbirine yakın olması nedeniyle grupların birbirine benzer özellikler taşıdıkları söylenebilir. Ön test-son test modelli çalışmalarda deney ve kontrol gruplarına ait ön test puan ortalamalarının birbirine yakın olması gerekmektedir (Kaptan, 1998, s.85). Deney ve kontrol gruplarının ön test puanlarının birbirine yakın olması eğitim programının etkililiğini belirlemek açısından önem taşımaktadır.

Tablo 2

Deney Grubunda Yer Alan Çocukların *Karar Verme Becerileri Değerlendirme Aracı Çocuk Formundan ve Ebeveyn Formundan* Elde Ettikleri Ön test-Son test Puan Ortalamalarına İlişkin t Testi Sonuçları

Faktörler	Testler	N	\bar{X}	SS	sd	t	p
Kararlı Olma	Ön Test	20	10,06	1,187	19	19,78	,000
	Son Test	20	1,80	1,239			
Kararda Zorlanma	Ön Test	20	3,85	,988	19	13,85	,000
	Son Test	20	0,30	,571			
Bağımsız Karar Verme	Ön Test	20	1,70	1,080	19	-7,84	,000
	Son Test	20	3,85	,745			
Karar Vermede Duygular	Ön Test	20	3,75	1,069	19	10,39	,000
	Son Test	20	0,90	,640			

Ölçek Toplamı	Ön Test	20	19,6	1,818	19	20,67	,000
	Son Test	20	7,65	1,565			
Ebeveyn Formu Toplamı	Ön Test	20	22,70	4,449	19	-	,000
	Son Test	20	55,20	5,606		49,989	

p<,01

Tablo 2'de deney grubunda yer alan çocukların *Karar Verme Becerileri Değerlendirme Aracı Çocuk Formu* ve ebeveyn formunun toplamından elde ettikleri puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunduğu belirlenmiştir (p<,01). Bu sonuçlara göre eğitim programının çocukların karar verme becerilerini desteklediği söylenebilir.

Tablo 3

Kontrol Grubunda Yer Alan *Karar Verme Becerileri Değerlendirme Aracı-Çocuk ve Ebeveyn Formundan* Elde Ettikleri Ön test-Son test Puan Ortalamalarına İlişkin t Testi Sonuçları

Faktörler	Testler	N	\bar{X}	SS	sd	t	p
Kararlı Olma	Ön test	20	9,80	1,542	19	2,333	,031**
	Son Test	20	9,45	1,637			
Kararda Zorlanma	Ön Test	20	3,55	1,099	19	1,453	,163
	Son Test	20	3,45	1,099			
Bağımsız Karar Verme	Ön Test	20	2,15	0,933	19	1,000	,330
	Son Test	20	2,10	0,911			
Karar Vermede Duygular	Ön Test	20	3,60	0,940	19	1,831	,083
	Son Test	20	3,45	0,998			
Ölçek Toplamı	Ön Test	20	12,70	4,35	19	,975	,481
	Son Test	20	12,25	3,94			
Ebeveyn Formu Toplamı	Ön Test	20	28,95	3,734	19	1,876	,076
	Son Test	20	28,45	3,762			

**p<,05

Tablo 3'de, kontrol grubunda yer alan çocukların *Karar Verme Becerileri Değerlendirme Aracı Çocuk Formu'nun* "Kararda Zorlanma", "Bağımsız Karar Verme", "Karar Vermede Duygular" alt ölçeği ve ölçeğin toplamı ile ebeveyn formu toplamından aldıkları ön test-son test puan ortalamaları arasında anlamlı fark olmadığı görülmektedir (p>,05). Çocuk formunun "Kararlı Olma" alt ölçeğinden (p<,05) aldıkları ön test-son test puan ortalamaları arasında ise anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4

Deney ve Kontrol Gruplarında Yer Alan *Çocukların Karar Verme Becerileri Değerlendirme Aracı Çocuk Formundan ve Ebeveyn Formundan* Elde Ettikleri Son Test Puan Ortalamalarına İlişkin t Testi Sonuçları

Faktörler	Grup	N	\bar{X}	SS	sd	t	p
Kararlı Olma	Deney	20	1,80	1,239	38	-6,422	,000*

	Kontrol	20	6,20	2,802			
Kararda Zorlanma	Deney	20	0,45	,604	38	-2,304	,000*
	Kontrol	20	0,95	,759			
Bağımsız Karar Verme	Deney	20	3,85	,745	38	2,547	,015**
	Kontrol	20	3,05	1,190			
Karar Vermede Duygular	Deney	20	0,90	,640	38	-5,065	,000*
	Kontrol	20	2,70	1,454			
Ölçek Toplamı	Deney	20	7,65	1,565	38	-16,968	,000*
	Kontrol	20	18,25	2,314			
Ebeveyn Formu Toplamı	Deney	20	55,20	5,606	38	17,718	,000*
	Kontrol	20	28,45	3,762			

*p<,001 **p<,05

Tablo 4 incelendiğinde deney ve kontrol grubunda yer alan çocukların *Karar Verme Becerileri Değerlendirme Aracı Çocuk Formunun alt ölçekleri ve toplamından* ve ebeveyn formu toplamından (p<,001, p<,05) aldıkları son test puan ortalamaları arasında anlamlı fark olduğu ortaya çıkmıştır. Deney grubunda yer alan çocuklara uygulanan "*Karar Verme Becerileri Eğitim Programının*" çocukların karar verme becerilerini olumlu yönde etkilediği söylenebilir.

Tablo 5

Deney Grubundaki *Çocukların Karar Verme Becerileri Değerlendirme Aracı Çocuk Formu ve Ebeveyn Formundan* Elde Ettikleri Son Test-Kalıcılık Testi Puanlarına İlişkin t Testi Sonuçları

Faktörler	Testler	N	\bar{X}	SS	sd	t	p
Kararlı Olma	Son test	20	1,80	1,239	38	-,714	,479
	Kalıcılık	20	2,10	1,410			
Kararda Zorlanma	Son test	20	0,45	,571	38	-,541	,592
	Kalıcılık	20	0,40	,598			
Bağımsız Karar Verme	Son test	20	3,85	,745	38	,209	,836
	Kalıcılık	20	3,80	,767			
Karar Vermede Duygular	Son test	20	0,90	,640	38	-,462	,647
	Kalıcılık	20	1,00	,725			
Çocuk Formu Toplamı	Son test	20	7,65	1,565	38	-,960	,343
	Kalıcılık	20	8,15	1,725			
Ebeveyn Formu Toplamı	Son Test	20	55,20	5,606	38	1,636	,110
	Kalıcılık	20	52,10	6,356			

p>,05

Deney grubundaki çocukların son testleri ile 4 hafta sonra yapılan tekrar test puan ortalamaları karşılaştırıldığında sonuçlar yapılan deneysel işlemin kalıcı olduğuna işaret etmiştir. Bu bağlamda "*Karar Verme Becerileri Eğitim Programının*" etkisinin devam ettiği sonucuna ulaşılabilir.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın sonuçları incelendiğinde; deney grubunda yer alan çocukların "Karar Verme Becerileri Değerlendirme Aracı-Çocuk Formunun" alt ölçekleri ve toplamından elde ettikleri puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunduğu belirlenmiştir. Huber (2003), çocuklarda karar verme becerisinin gelişimini incelediği deney ve kontrol gruplu çalışmada, deney grubuna altı hafta boyunca eğitim programı uygulamıştır. Çalışmanın sonucunda deney grubundaki çocukların karar verme becerilerinin geliştiği görülmüştür. Çocukların zihinsel gelişimi ile karar verme becerileri arasındaki ilişkiyi inceleyen başka bir çalışmada, 5-6 yaşlarında çocukların, zihinsel gelişimlerine paralel olarak karar verme durumlarıyla fazla karşılaşmalarının çocukların karar verme becerileri, bağımsızlık becerileri, iletişim becerileri ve duygusal gelişimlerini güçlendirdiği bulgusuna ulaşılmıştır (Mata vd.,2013). Garon ve Moore (2004), okul öncesi dönemde (3 yaşında 6 yaşına kadar) çocukların yaşları arttıkça, anlama kapasitelerinin arttığını, karar verme durumlarında daha fazla seçenek ürettikleri ve seçim yaparken daha çok düşündüklerini, dolayısıyla karar verme becerilerinin geliştiğini belirtmiştir. Okul öncesi dönemde çocuklar uygun bir eğitimle problem çözücü bireyler olarak yetişebilmektedirler (Shure, 2001). Çocuklar, problem çözmeye başlarken belirsizliklerle işe başlarlar, karar verme, tahmin ve inceleme yöntemlerini kullanırlar. Bu belirsizlikler merakın artması ve araştırma gibi durumları ortaya çıkarır (Zembat ve Unutkan, 2005). Söz konusu araştırmada da deney grubunda yer alan çocuklara karar verme durumları içerisinde problem çözme seçenekleri sunulmuş ve çözüm yoluna ulaşmaları için karar vermeleri istenmiştir. Çocukların eğitim programı süresince, seçim yapma, soru sorma, problem çözme ve karar verme becerilerini geliştirmelerinde özgürlük sağlanmıştır. Bu bağlamda "Karar Verme Becerileri Eğitim Programı", çocukların karşılaştığı güçlüklerle kendi başına çözüm yolu aramaları, bilgi ve becerilerini kullanmaları iyi bir problem çözücü olmalarının yanı sıra karar verme becerilerini de geliştirmiştir.

Kontrol grubunda yer alan çocukların "Karar Verme Becerileri Değerlendirme Aracı-Çocuk Formunun" "Kararlı Olma" alt ölçeğinden aldıkları ön test-son test puan ortalamaları arasında anlamlı fark olduğu görülmüştür. Kontrol grubundaki çocukların "Kararlı Olma" alt ölçeği için anlamlı fark göstermesinin nedeni, çocukların on haftalık süre içerisinde sınıf öğretmenlerinin belirlediği kazanım ve göstergelerin eğitim etkinliklerinde kullanılmasının etkisi olarak kabul edilebilir. Bunun yanı sıra çocuklar günlük yaşam içerisinde doğrudan ya da dolaylı olarak problem durumlarıyla karşılaşmakta ve karar verme süreçleri devreye girmektedir. Bu süreçte çocuk duruma uygun olarak davranışlarını ve düşüncelerini düzenlemektedir. Çocukların karar verirken birden fazla unsuru dikkate almaları ve bunları işlemeleri (Case, 1995), karar verme sürecinde çevresel ve kişisel uyarıcıların etkisinde kaldığı bulgusunu desteklemektedir. Levin, vd. (2007), çalışmalarında çocukların karar verirken kişisel özelliklerinin yanı sıra çevresel faktörlerden de etkilendiğini belirtmişlerdir. Kontrol grubundaki çocuklarda aile ve okul çevrelerinde çeşitli karar verme durumlarıyla karşılaşmış ve çevrelerinde yer alan bireylerin destekleri ile karar verme becerilerini geliştirmiş olabilirler.

Deney grubunda yer alan çocukların "Karar Verme Becerileri Değerlendirme Aracı-Ebeveyn Formu" toplamından aldıkları ön test-son test puan ortalamaları arasında anlamlı fark olduğu görülmektedir. Eğitim programının çocukların karar verme becerilerini desteklemede etkili olduğu söylenebilir. Karar verme becerisi gözlemlenebilen davranışları içermektedir. Uygulanan eğitim programıyla çocukların karar verme becerilerine yönelik yapılan farklı etkinlikler çocukların karar verme beceri düzeylerini geliştirmiş, öğrendiklerini başka durumlara transfer etmelerini ve davranışlara dönüştürmelerini sağlamış ve bu farklılık ebeveynler tarafından belirgin bir şekilde gözlemlenmiştir. Eğitim sonrasında ebeveyn gözlemine göre ortalama puanların artış göstermesi, çocuk formu ve ebeveyn formundan elde edilen bulguların paralel olduğunu ve programın etkisinin gözlemlenebilir düzeyde yüksek olduğunu göstermektedir. Böylece programın çocuklar üzerindeki kazanımları ebeveynlerinin gözlemleri ile desteklenmiştir.

Deney ve kontrol grubunun, ön test son test puanları karşılaştırıldığında, deney grubunun son test puanlarının kontrol grubuna göre yüksek olduğu belirlenmiştir. Deney grubundaki çocukların aldıkları puanlardaki artışın eğitim programının etkisi sonucu olduğu söylenebilir. Deney ve kontrol grubunda yer alan çocukların "Karar Verme Becerileri Değerlendirme Aracı-Ebeveyn Formu" toplamından elde edilen bulgular deney grubunun son test puanlarının kontrol grubuna göre yüksek olduğunu ve bu farkın anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Bu farklılıklar deney grubu için olumlu bir sonuç olarak yorumlanabilir.

"Karar Verme Becerileri Eğitim Programının" kalıcı olup olmadığını belirlemek amacıyla, son testten dört hafta sonra deney grubundaki çocuklara ve ebeveynlerine kalıcılık testi uygulanmıştır. Bulgulardan, deneysel işlemin etkisinin devam ettiği sonucuna ulaşılabilir. Şeyhun (2000), karar verme becerileri eğitim programının uygulamasından sonra üç aylık izleme çalışması yapmıştır. Çalışma sonunda programa katılan öğrencilerin son test puanları ile kalıcılık testi puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Çünkü karar verme öğrenilebilen bir beceridir, sorunla karşılaşıldığı zaman devreye girmekte ve çocukların düşünme süreçlerini harekete geçirmektedir. Bu sonuca göre, karar verme becerilerine dayalı olarak

hazırlanan etkinliklerle yapılan eğitimin, karar verme aşamalarını izlemesi, günlük yaşamla bağlantılı olması ve değerlendirme süreçlerini içermesinden dolayı etkisinin korunduğu söylenebilir. Programın kalıcılığının ebeveynler tarafından da gözlenmesi, programın planlama, uygulama ve değerlendirme süreçlerinin yeterli düzeyde yapıldığını, kazanılan becerilerin davranışa dönüşme ve sürdürme özelliğinin yüksek olduğunu göstermektedir.

Okul öncesi çocuklarının karar verme becerilerinin desteklendiği çalışma, çocukların düşünme süreçlerini içeren planlı, kapsamlı ve sistematik bir eğitimin çocukların karar verme becerilerinde artışa neden olduğu ve artışın ebeveynler tarafından da gözlenebildiğini ortaya koymuştur. Karar verme becerileri eğitim programı oluşturulurken çocukların günlük yaşamda karşılaştığı durumlardan yola çıkılmıştır. Karar verme becerileri yaşantı sonucu öğrenilen ve gözlenebilen becerilerdir. Okul öncesi öğretmenlerinin karar verme stillerine ilişkin farkındalıkları ve karar verme becerilerine yönelik uygulamaları, okul öncesi dönem çocukları için uygulanacak programların geliştirilmesi açısından önem taşımaktadır. Bu bağlamda okul öncesi öğretmenlerinin karar verme becerilerinin geliştirilmesine ve çocuklarda karar vermeyi nasıl destekleyeceklerine ilişkin teorik ve uygulamalı çalışmalar yapılabilir. Okul öncesi dönem çocuklarının aile kararlarına katılımı ile ailelerin kullandıkları karar verme stilleri arasındaki ilişki incelenebilir. Aile katılımı çalışmaları bünyesinde, ebeveynlere evde çocukların karar verme becerilerini desteklemeye yönelik yapmaları gereken çalışmalar hakkında bilgi verilebilir. "Karar Verme Becerileri Eğitim Programında" uygulamaya katılan çocukların ilköğretim birinci sınıfa geldiklerinde karar verme becerilerinin akademik gelişimlerine olan etkisi araştırılabilir. Okul öncesi dönem çocuklarının karar verme becerileri, çeşitli değişkenlerle karşılaştırılabilir.

Bu çalışmanın bazı sınırlılıkları vardır. Çalışmanın sadece "Karar Verme Becerileri" eğitim programı dâhilinde uygulanması, çalışmaya 5-6 yaş grubu çocukların katılması ve sadece deney grubu üzerinde uygulama yapılması bu sınırlılıkları içermektedir. Çalışmanın farklı örneklem grubu üzerinde uygulamalarının yapılması ve eğitim programının farklı uygulamalarla zenginleştirilmesi karar verme becerilerinin önemini daha da artıracaktır.

KAYNAKÇA/REFERENCES

- Aydoğan, Y. (2012). Problem çözme ve problem çözme becerilerinin desteklenmesi (Ed. Esra Ömeroğlu). Ankara: Özgün Kök Yayıncılık.
- Bacanlı, F. (2012). Karar verme stratejileri ve ego kimlik statüleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Eğitim ve Bilim (Education and Science)*, 37(163), 17-28.
- Bağlıkol, Y. (2010). *İlköğretim 8. Sınıf öğrencilerinin kendine saygı ile karar verme stratejileri arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Barkley, E. F, Cross P. K & Major C. H. (2005). *Collaborative Learning Techniques*. San Francisco, Jossey-Bass.
- Bogumill, S. (2007). Child-inclusive decision making. 21.12.2013 tarihinde http://compasshouseservices.org/press/article_chid_inclusive_parenting.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Byrnes, J. P. (2002). The development of decision-making. *Journal of Adolescent Health*, 31, 208-215.
- Büyüköztürk, Ş. (2009). *Sosyal bilimler için veri analiz kitabı*. (10. Baskı). Ankara:Pegema Yayıncılık.
- Case, R. (1995). *Capacity-based explanations of working memory growth: A brief history and reevaluation*. Mahwah: Erlbaum.
- Çakmakçı, E. (2009). *Karar verme becerilerinin kazandırılmasında drama dersinin ilköğretim 4. Sınıf öğrencileri üzerindeki etkilerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Demirtaş, V. Y., & Sucuoğlu, H. (2009). In the early childhood period children's decision-making processes. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 1(1), 2317-2326.
- Develioğlu, M. (2006). *Problem çözme becerileri yüksek ve düşük olan üniversite öğrencilerinin karar verme stratejilerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Ellis, A. K. (2007). *Teaching and Learning Elementary Social Studies*. USA: Pearson Education Inc.
- Evans, P. W., Brown, R. & Killian, E. (2002). Decision making and perceived postdetention success among incarcerated youth. *Crime Delinquency*, 548-553.
- Garon, N., & Moore, C. (2004). Complex decision-making in early childhood. *Brain Cognition*, 55, 158-70.
- Halpern-Felsher, B. L., & Cauffman, E. (2001). Costs and benefits of a decision—decision-making competence in adolescents and adults. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 22, 257-273.
- Huber, G. L. (2003). Processes of decision-making in small learning groups. *Learning and instruction*, 13(3), 255-269.

- Jacobs, J. E. & Klaczynski, P. A. (2005). The Development of Judgment and Decision Making During Childhood and Adolescence. *Current Directions in Psychological Science*, 11, 145-149.
- Kaptan, S. (1998). *Bilimsel araştırma ve istatistik teknikleri*. Ankara: Tekişik Web Ofset.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kuru Turaşlı, N. (2012). Okul Öncesi Eğitime Giriş. Gelengül Haktanır (Ed.), *Okul öncesi eğitimi tanımı kapsamı ve önemi* içinde (s.1-26). Ankara: Anı.
- Kuzgun, Y. (2006). *Meslek Gelişimi ve Danışmanlığı* (2. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kotovsky, K., & Simon, H. A. (1990). What makes some problems really hard: Explorations in the problem space of difficulty, *Cognitive Psychology*, 22, 143-183.
- Levin I, Weller J, Pederson A, & Harshman L. (2007). Age-related differences in adaptive decision making: Sensitivity to expected value in risky choice. *Judgment and Decision Making*, 2, 225-233.
- Levin, I. P., & Hart, S. S. (2003). Risk preferences in young children: Early evidence of individual differences in reaction to potential gains and losses. *Journal of Behavioral Decision Making*, 16(5), 397-413
- Lundberg, S. & Romich, J. (2006). Decision-making by the Children of the NLSY <http://www.iser.essex.ac.uk/seminars/mondays/2006>
- Mata, F., Sallum, I., Moraes, P.H.D., Miranda, M.D. & Malloy Diniz, F. (2013). Development of a computerised version of the Children's Gambling Task for the evaluation of affective decision-making in Brazilian preschool children. *Estudos de Psicologia*, 18(1), 151-157.
- Pekdoğan, S. (2015). Karar verme becerileri eğitim programının 5-6 Yaş çocuklarının karar verme becerileri üzerindeki etkisinin incelenmesi. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara..
- Piaget, J. (1959). *Çocukta dil ve düşünme* (S.E. Siyavuşgil,Çev.). Ankara: Palme.
- Pringle, M.K. (1993). *The needs of children*. Routledge London and Newyork.
- Rudd, B., Djafarova.E. & Waring,T. (2012). Chinese students' decision-making process: A case of a business school in the UK. *The International Journal of Management Education* 10, 129-138.
- Saaty, T. L. (2008). Desicion making with the analytic hierarchy process. *Int J. Services Sciences*, 1 (1), 84.
- Shure, M. B. (2001). What's right with prevention? Commentary on prevention of mental disorders in school-aged children: current state ofthe field. *Prevention and Treatment*, 4 (7),1-8.
- Simons, P. R. J. (1997). *Definitions and theories of active learning*. Peter Lang: Frankfurt am Main.
- Yılmaz, N. (2003). Türkiye'de okul öncesi eğitimi. Müzeyyen Sevinç (Ed.), *Erken çocuklukta gelişim ve yeni yaklaşımlar* içinde (s.67-95). İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Zembat, R. (2007). Okul öncesi eğitimde güncel konular. Oktay, A.& Polat Unutkan (Ed.), *Kurumda Eğitim İçinde*(s.25-45). İstanbul: Morpa Yayınları.

İletişim/Correspondence

Dr. Öğr. Üyesi Serpil PEKDOĞAN

serpil4423@hotmail.com

Doç. Dr. İlkay ULUTAŞ

ilkayulutas@gmail.com